

Fakta om undersøgelsesområdet

Der er ikke i Danmark tidligere lavet en empirisk undersøgelse af, hvordan menigheden hører en prædiken. Teologisk har der været tradition for at studere det talte og skrevne ord, men ikke det hørte – til trods for det prædikenteologiske dogme om, 'at troen kommer af ordet, der høres'.

Afhandlingens empiriske grundlag

Der er gennemført 29 interviews med kirkegængere fra fem forskellige menigheder i henholdsvis en lille landsbykirke i Midtjylland, en stor bykirke i hovedstaden, en fængsels kirke, en kirke i Nordsjælland, en større provinskirke i Nordjylland, hvorfra gudstjenesten blev radiotransmitteret, så også radiolyttere har deltaget i undersøgelsen. Alle kirkegængere meldte sig frivilligt, men ingen var på forhånd vidende om, at de ville blive interviewet efter gudstjenesten.

Om Marianne Gaarden

Marianne Gaarden, cand.theol. og tidligere sognepræst, har de sidste tre år været erhvervsph.d.-studerende ansat ved Folkekirkens Uddannelses og Videnscenter, hvor hun har undervist præster og kommende præster i at prædike. Hun har skrevet sin afhandling ved Institut for Kultur og Samfund ved Århus Universitet, hvor hun er tilknyttet kirkeforskningsenheden.

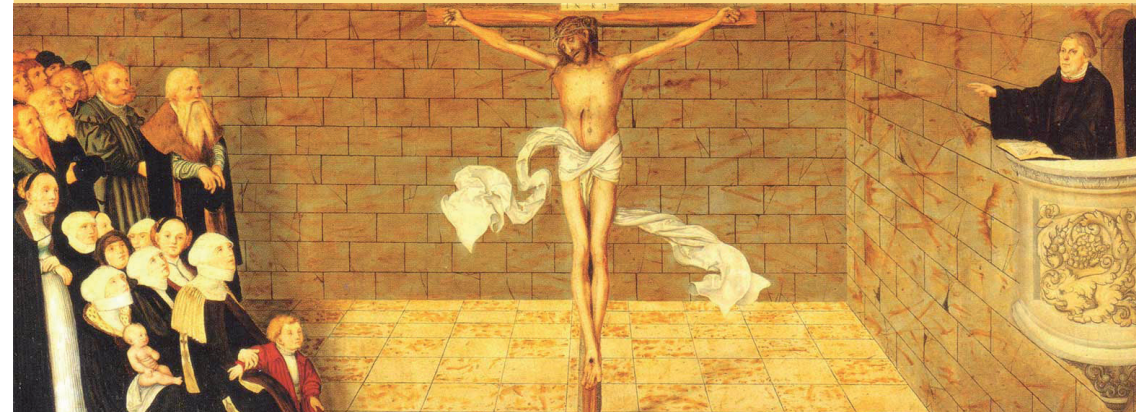
Kontakt

Marianne Gaarden,
mag@teo.au.dk,
Mobil: 26 15 90 50

Aarhus Universitet
Institut for Kultur og Samfund
Bygning 1451, Lokale 319
Jens Christian Skous Vej 3
8000 Aarhus C

DEN EMERGENTE PRÆDIKEN

EN KVALITATIV UNDERSØGELSE AF MØDET MELLE PRÆDIKANTENS ORD OG DEN SITUEREDE KIRKEGÆNGER I GUDSTJENESTEN

Ph.d.-afhandling af Marianne Gaarden

AARHUS UNIVERSITET

DEN EMERGENTE PRÆDIKEN

EN KVALITATIV UNDERSØGELSE AF MØDET MELLEM PRÆDIKANTENS ORD OG DEN SITUEREDE KIRKEGÆNGER I GUDSTJENESTEN

Via kvalitative interviews med kirkegængere og præster har jeg undersøgt, både hvordan kirkegængere fra fem forskellige menigheder lytter til og interagerer med en konkret prædiken i en gudstjeneste, og hvordan menighedernes præster teologisk forstår og selv oplever prædikenen. Formålet er at genere empirisk baseret viden, der kan belyse forholdet mellem teoretisk ideal og praktisk erfaring i prædikens kontekst.

Analyseresultater:

Med udgangspunkt i analysen af empirien er jeg kommet frem til følgende resultater:

- Kirkegængerne tillægger prædikanten en afgørende rolle for deres prædiken- og gudstjenesteoplevelse.
- Der er eller opstår en gensidig relation mellem prædikant og kirkegænger, som er afgørende for udbyttet af prædikenen.
- Relationen er afgørende, fordi prædikenen høres som en indre dialog, der udfolder sig enten associerende, kritisk eller kontemplativt.
- Den indre dialog tager udgangspunkt i kirkegængernes egen livssituation og personlig erfaringer – ikke i præstens. Prædikens ord er ikke i sig selv meningsbærende, før de bliver sat i relation til kirkegængernes egne erfaringer.

- Kirkegængerne er situerede et andet sted end prædikanten og overtager derfor ikke præstens synspunkter.
- Prædikenen bliver anledning til, at tilhørerne selv skaber mening i det hørte. Derfor handler kirkegængernes udbytte af prædikenen ikke primært om at forstå prædikenen, men om at skabe mening i dialog med den hørte prædiken.
- Gudstjenestens prædiken kan give anledning til, at der opstår en ny meningsdannelse hos tilhørerne. Meningen er der ikke i forvejen, hverken i prædikenen eller i kirkegængernes bevidsthed, den opstår i et møde, som jeg kalder det tredje rum.
- Dette tredje rum kan ikke planlægges, forudses eller styres af prædikanten, men det aktiveres af prædikanten.
- Der er en uoverensstemmelse mellem teologisk ideal og praktisk erfaring hos præsterne. Teologisk forstår præsterne forkyndelsen som båret af Kristus – ikke af deres person, men af erfaring ved de, at deres person er vigtig for forkyndelsen.

Konklusion

En evangelisk luthersk forståelse af prædikenen skelner mellem præstens person og præstens funktion. Umiddelbart ser det ud til, at der er en uoverensstemmelse mellem prædikenerfaring og prædikenteologi. Men det er muligt at fastholde både den lutherske prædikenteologi og den empiriske oplevelse af prædikenen, hvis de grundlæggende forestillinger om Gud, mennesket, evangeliet og kommunikationen redefineres. Det indebærer en tankegang, hvor kommunikation ikke primært handler om overførsel af mening, men om menneskelig interaktion og meningsproduktion. Evangeliet forstås ikke som en transcendent og statisk sandhed, som præsten kan formidle. I stedet skal det inkarneres i tilhørernes erfaringsverden på ny. Teologisk indebærer det en tænkning, hvor mennesket er indlejret i Gud, således at adgangen til transcendenten går via immanensen.

Perspektivering

For prædikanten indebærer dette Gudsbegreb, at præsten ikke kan stå uden for sin egen eksistens og pege på Gud som en transcendent størrelse. I stedet må prædikanten tale om Gud ud fra en erfaring af allerede at være indlejret i Gud. Forkyndelsen bliver da at dele sin erfaring og interaktionen med evangeliet med menigheden. Det forudsætter at prædikanten slipper illusionen om at have kontrol eller magt over meningsproduktionen, og samtidig indlader sig på det tredje rum ved at stille sig til rådighed med sin egen person. Det kræver mod, tillid og tro at overgive sig til dette rum, som hverken beherskes af prædikant eller tilhører. Udfaldet kendes ikke på forhånd.